

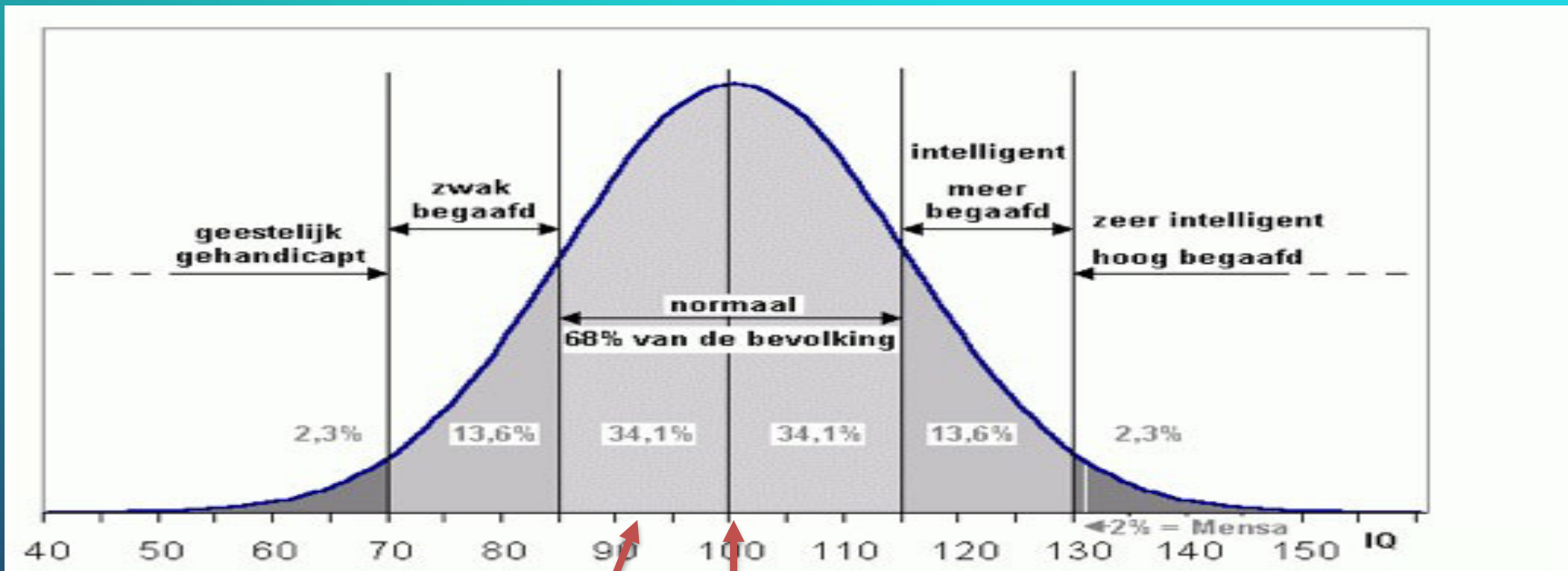
Licht verstandelijke beperking en delinquentie

Hendrien Kaal
Lector LVB en Risicovol gedrag
Kenniscentrum SWTP Hogeschool Leiden & **middin**

Hoeveel gedetineerden hebben een lvb?

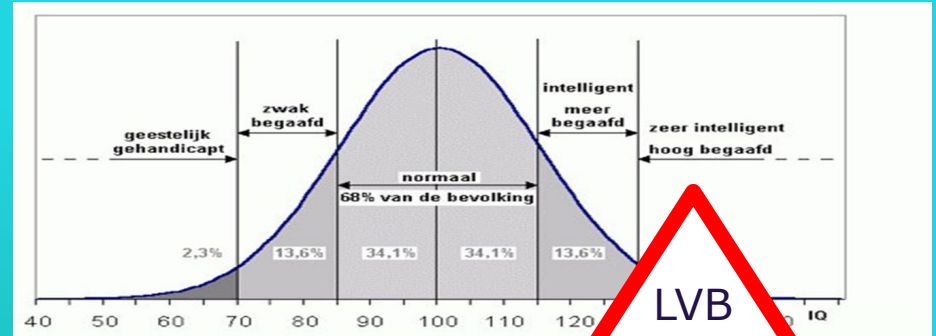

Gemiddeld IQ populatie

Gemiddeld IQ delinquente populatie

Gemiddeld IQ populatie zwaardere delinquenten

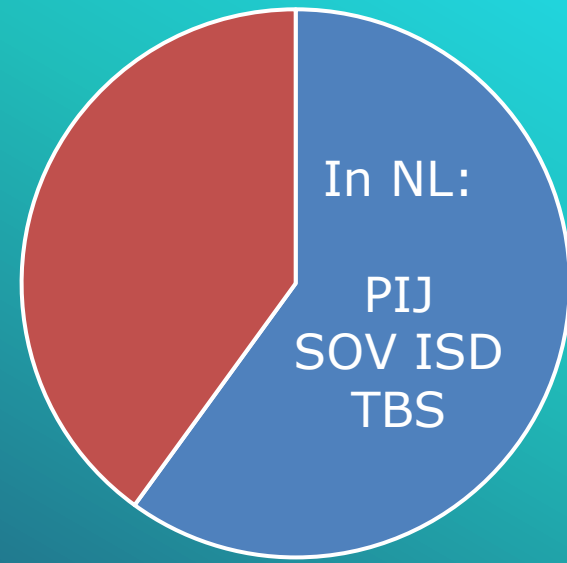
Theorie:

LVB
 ≠
 IQ < 85

19%	8%	0%	32%
1%	49%	11%	7%

Internationale studies in detentie

□ ■ LVB

NB:
meeste
onderzoek
IQ > 85!

SES

Strain

Verkeerde
vrienden

Mindere
vaardigheden

IQ

?

Criminaliteit

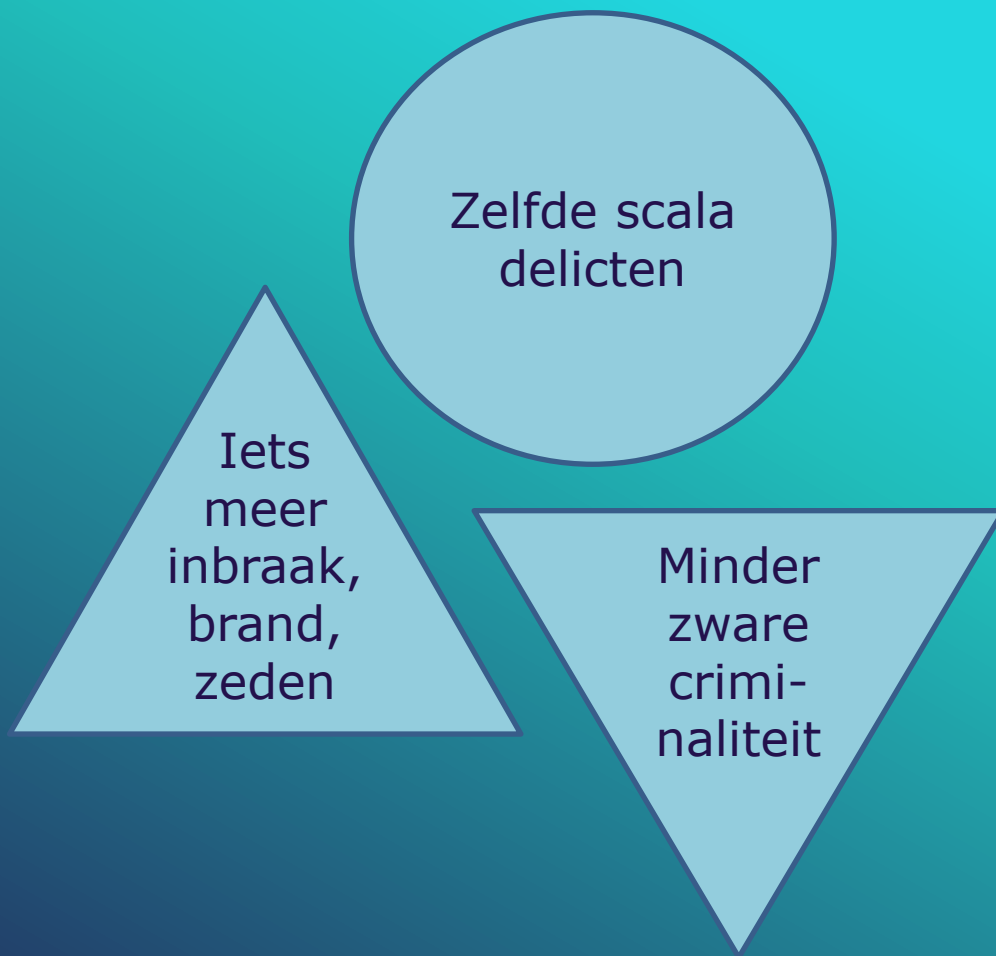
Bindingen

Gebrekkige
rationaliteit

Beschermende
omgeving

Zelf-
controle

RELATIE
≠
LINEAIR

(P.S.: witte boorden criminaliteit wordt doorgaans niet meegenomen in onderzoek naar crimineel gedrag)

Horen mensen met een lvb in het strafrecht?

AANGIFTE OF NIET?

CHECKLIST VOOR EEN WELOVERWOGEN BESLUITVORMING

1 Incident

Zijn de 7 w's helder!

- Wie heeft het gedaan en wie zijn er nog meer bij het incident geweest? (aangever, slachtoffer, getuige, verdachte, et cetera)
- Wat is er precies gebeurd?
- Waar heeft het incident zich voorgedaan en waar zijn eventuele sporen achtergebleven?
- Wanneer heeft het incident plaatsgevonden en wanneer hebben andere relevante feiten plaatsgevonden?
- Op welke wijze heeft het incident plaatsgevonden?
- Waarmee is het delict gepleegd? (van welke voorwerpen/middelen is gebruik gemaakt)
- Waarom/waartoe is het delict gepleegd?

Is de relevante achtergrondinformatie bekend?

- Past het gedrag in een patroon (stijgende of dalende lijn) van gedragsproblemen?
- Waar komt het gedrag vandaan? Hangt het samen met eventuele diagnoses?
- Wat is er tot nu toe aan het gedrag gedaan?
- Wat was het effect van eerdere interventies?
- Wat is de kans op recidive?
- Wat is de houding van de cliënt ten opzichte van het incident?
- Spelen er andere relevante zaken in het leven van de cliënt?
- Op welke taal verblijft de cliënt op de woning?
- Zijn er eerdere afspraken gemaakt over dit gedrag en de consequenties?
-

2 Verantwoordelijkheid

- Wat is mijn verantwoordelijkheid in de beslissing omtrent het wel of niet betrekken van het strafrecht?
- Wie zijn betrokkenen bij de besluitvorming? (slachtoffer, medewerkers, mentor, locatielid, management, bestuur, wijagent, politie, veiligheidszwaai, anderen nl.)

3 Moeten en mogen

- Is het delict aangiftevaardig?
- Is er voor dit delict in principe sprake van een aangifteplicht (art. 1605a)?
- Is aangifte in principe schending van het beroepsgeheim?
- Is er sprake van primair /secundair beroepsgeheim /verschoningsrecht?
- Is er sprake van een conflict van plichten? Dan:
 - Heb ik alles geprobeerd om toestemming van de cliënt te krijgen!
 - Welke ernstige schade kan er voor de cliënt of een ander ontstaan als ik besluit om geen informatie te delen?
 - Is er geen andere manier dan het verbreken van mijn beroepsgeheim om deze ernstige schade te voorkomen?
 - Kan deze ernstige schade redelijkerwijs worden voorkomen als ik mijn beroepsgeheim verbreek?
 - Welke informatie moet ik verstrekken om de ernstige schade redelijkerwijs te voorkomen, terwijl ik daarbij mijn beroepsgeheim niet verder dan noodzakelijk verbreek?

4 Afwegingen

- Hoe ernstig is het let gesien:
 - Het soort delict
 - De aangerichte schade
 - De ervaren angst
 - Het patroon/herhaling

- Wie zijn belanghebbenden bij het incident? (dader, slachtoffer, medewerkers, medeleidenden, instelling, maatschappij)
- Wat zijn de meningen/verzoen van de belanghebbenden?

Wat zijn de mogelijke uitkomsten van aangifte?

- Mogelijke positieve effecten van aangifte op dader
 - Door duidelijkheid over de grens
 - Door afschrikking
 - Door invloed van mogelijke straf
- Mogelijke negatieve effecten van aangifte op dader
 - Op welzijn
 - Op toekomst
 - Op het vertrouwen in de begeleiding
 - Op het geding (reactie)
- Mogelijke effecten van aangifte op medeleidenden
 - Op veiligheid
 - Op sfeer
 - Op gevoel ten begeleiding
- Mogelijk effecten van aangifte voor slachtoffer (is evt mede-verlief)
 - Voor verwerking
 - Voor genoegdoening
 - Voor schadevergoeding
 - Voor veiligheid
- Mogelijke effecten van aangifte voor medewerkers
 - Op uitvoering werk (veiligheid, duidelijkheid)
 - Op respect en relaties
 - Op tijdsbesteding
- Mogelijke effecten van aangifte voor instelling
 - Image
 - Financieel

Welke waarden zijn van belang in deze casus? Tot welke beslissing zouden de leden?

- Rechtvaardigheid
- Verwijtbaarheid
- Betrouwbaarheid
- Veiligheid
- Betrokkenheid
- Regelgetrouwheid
-

Welke alternatieven voor aangifte worden overwogen binnen het strafrecht?

- Melding?
 - Waarschuwing politie!
 - Cassationiering?
- Welke alternatieven voor aangifte worden overwogen binnen de zorg?
 - Gesprek? Met wie?
 - Preventie
 - Herstel schade
 - Straf
 - Overplaatsing
- Ga na: wat zijn de mogelijke uitkomsten van de handlegingalternatieven!

Is het delict de dader aan te rekenen gezien:

- Zijn problematiek
- De context

Is het aan de instelling hierover een oordeel te vellen of aan een onafhankelijk onderzoeker?

Check alle afwegingen op ontbrekende vooronderstellingen

5 Weging

- Wat levert voor alle belanghebbenden de meest gunstige uitkomst op?
- Welke conflicterende waarden spelen een rol? Welke vindt je het belangrijkst?
- Wederkerigheidspincipe
- Gelijkheidspincipe
-

6 Consultatie

- Intensie?
- Overleg!
- Moreel Beraad!
- Nabespreking met cliënten!

7 Verantwoording

- Wie wordt geïnformeerd?
- Wat wordt geregistreerd?
- Verplichte melding?
 - Inspectie Gezondheidszorg?
 - Inspectie Jeugdzorg?
 - Inspectie SZW?
- Bijhouden t/m'vorespreukentite

Straffen van mensen met een lvb

De weg naar passende sanctiëring bij mensen met een lvb

Het uitgangspunt is dat de verdachte met een licht verstandelijke beperking (lvb) niet bestaat. Hierdoor is maatwerk nodig, gebaseerd op een goede analyse van de omstandigheden

1. Informatie verzamelen

Dilemma: mensen met een lvb hebben belang bij een straf die snel volgt op het delict, maar ook op een zo goed mogelijke afweging van informatie met betrekking tot verwijtbaarheid, verwachte effectiviteit en haalbaarheid van de afdoening.

Breng (zo goed mogelijk) in kaart:

- kenmerken van de betrokkenen
- kenmerken van het delict
- kenmerken van de omgeving

Te weinig informatie? Overweeg het inzetten van vroeghulp, de SCIL of een aanvullend sociaal verhoor met gespecialiseerde verbalisanten. Probeer waar nodig informatie te krijgen van ketenpartners, betrokken hulpverlening, netwerk...

Zoek bijvoorbeeld antwoord op de vragen:

- Wat is het niveau van functioneren?
- Wat is de leerbaarheid van de verdachte?
- Welke rol had de beperking in het delict?
- Is verdachte tevens slachtoffer?
- Is er sprake van zorg? Wat houdt die in?
- Wat kan er verwacht worden van de omgeving?
- Met welke doel is er aangifte gedaan?

2. Strafrechtelijke interventie gewenst?

Bij de afweging of een afdoening in het strafrecht op zijn plaats is wordt gekeken naar het doel van de interventie (vergoeding of redivie vermindering) en de manier waarop dit doel het best bereikt kan worden.

Neem in overweging:

- de belangen van verdachte, slachtoffer, maatschappij, rechtsorde...
- de ernst van het delict
- de verwijtbaarheid
- de proportionaliteit
- de verwachte effectiviteit

Stel jezelf, ook bij een ernstig feit, bijvoorbeeld de vraag:

- Is er sprake van verminderde verwijtbaarheid?
- Welke interventie draagt bij aan een duurzame oplossing? Is de verdacht leerbaar of heeft deze ondersteuning nodig?
- Kan het beoogde doel bij deze verdachte in diens context middels het strafrecht bereikt worden?
- Doorkruist het strafrecht reeds lopende trajecten?

3a. Opties buiten/naast het strafrecht

Wanneer een strafrechtelijke interventie niet passend wordt geacht zijn er diverse afdoeningen buiten het strafrecht. Bij mensen met een lvb is het soms nodig om creatief te zijn in het bedenken van een passende reactie en samen te werken met andere betrokkenen.

Alternatieve mogelijkheden buiten strafrecht:

- Reprimande
- Stopgesprek
- Halt mandaat / Halt plus
- Perspectief Herstelbemiddeling

Interventies naast of als onderdeel van het strafrecht:

- Doorverwijzing hulpverlening / aanmelden bij het zorg- en veiligheidsbuis
- Telehoren (door OvJ laten toespreken) vanuit ZSM en daarna seponeren bij een gering delict
- Beleidssepot, indien een beter alternatief voorhanden is en/of om lopende zorg niet te onderbreken

3b. Passende straf/maatregel

Wanneer een strafrechtelijke interventie passend wordt geacht kan de verdachte ingepland worden op een OM hoor of gedagvaard worden. Er kan dan gekozen worden uit diverse straffen en maatregelen. Bij een OM strafbeschikking of een rechtelijk vonnis spelen grotendeels dezelfde overwegingen.

Neem ook hier in overweging:

- de belangen van verdachte, slachtoffer, maatschappij, rechtsorde...
- de ernst van het delict
- de verwijtbaarheid
- de proportionaliteit
- de verwachte effectiviteit

Stel jezelf bijvoorbeeld de vraag:

- Heeft de beperking impact op de (ervaren) zwaarte van de interventie/maatregel? Staat dit dan nog in verhouding tot de ernst van het feit?
- Heeft de beperking impact op de verwachte effectiviteit van beoogde straf/maatregel? (zie ervaringen onder)
- Welke straf/maatregel is passend en/of helpend gelet op de beperking? Is de verdachte leerbaar of heeft deze ondersteuning nodig?

4. Uitvoering van straf/maatregel

De strafmodaliteit of strafmaat die aangepast kan worden aan de beperking van

3b. Passende straf/maatregel

Wanneer een strafrechtelijke interventie passend wordt geacht kan de verdachte ingepland worden op een OM hoor of gedagvaard worden. Er kan dan gekozen worden uit diverse straffen en maatregelen. Bij een OM strafbeschikking of een rechtelijk vonnis spelen grotendeels dezelfde overwegingen.

Neem ook hier in overweging:

- de belangen van verdachte, slachtoffer, maatschappij, rechtsorde...
- de ernst van het delict
- de verwijtbaarheid
- de proportionaliteit
- de verwachte effectiviteit

Stel jezelf bijvoorbeeld de vraag:

- Heeft de beperking impact op de (ervaren) zwaarte van de interventie/maatregel? Staat dit dan nog in verhouding tot de ernst van het feit?
- Heeft de beperking impact op de verwachte effectiviteit van beoogde straf/maatregel? (zie ervaringen onder)
- Welke straf/maatregel is passend en/of helpend gelet op de beperking? Is de verdachte leerbaar of heeft deze ondersteuning nodig?

Een dader is ontoerekeningsvatbaar wanneer hem het strafbare feit "wegens de psychische stoornis, psychogeriatrische aandoening of verstandelijke handicap niet kan worden toegerekend"

<https://www.hsleiden.nl/lvb-en-risicovolgedrag/onderzoek/sanctietoemeting-bij-lvb/index>

Waar lopen mensen met een lvb tegenaan in de strafrechterketen?

Problemen binnen de justitiële keten

LVB heeft mogelijk gevolgen voor

- Interpretaties van gedrag LVB'ers door politie
- Begrip LVB'ers van terminologie / proces / rechten
- Positieve / negatieve antwoordtendensen
- Gebrekkig geheugen
- Omgang met advocaten, rechter, PIW'ers, medege-detineerden, reclassering...
- Begrip en navolging van regels
- Aanpassing aan omgeving/regime
- Diagnose
- Behandeling
- Begeleiding na 'ontslag', re-integratie

Welke aanpassingen zijn nodig?

Responsiviteitsbeginsel

= Een van de voorwaarden voor een effectieve aanpak van crimineel gedrag

Vereist dat de stijl en modus van de dienstverlening wordt **aangepast** aan de context en de relevante kenmerken van de individuele cliënt

Baat het niet dan schaadt het niet?
Er blijft allicht wat hangen?
Iets is beter dan niets?

Richtlijn Effectieve Interventies LVB

(Landelijk Kenniscentrum LVG, 2011)

- Uitgebreidere diagnostiek
 - Afstemmen van de communicatie
 - Concreet maken van de oefenstof
 - Voorstructureren en vereenvoudigen
 - Netwerk en generalisatie
 - Veilige en positieve leeromgeving
-
- Niet alleen 'wat werkt' maar ook 'wie werkt'

A professionals guide to succes (Xavier Moonen)

- Moeite met prioriteren
 - Trager
 - Kleiner werkgeheugen
 - Moeite met verbale input
 - Inhibitieproblemen
 - Negatieve interpretatie sociale informatie
 - Overschatten mogelijkheden
 - Negatief zelfbeeld
 - Moeite met zelfregulering
 - Moeite met generalisatie
- Maak samen keuzes
 - Neem meer tijd
 - Doe minder
 - Laat meer zien
 - Hele kleine stappen
 - Leg uit, bespreek, geef aanwijzingen
 - Vraag om het te laten zien
 - Beloon en stimuleer
 - Begrens
 - Oefen heel veel en betrek het sociale netwerk

SIGNALEREN

- Moeite met prioriteren
 - Trager
 - Kleiner werkgeheugen
 - Moeite met verbale input
 - Inhibitieproblemen
 - Negatieve interpretatie sociale informatie
 - Overschatten mogelijkheden
 - Negatief zelfbeeld
 - Moeite met zelfregulering
 - Moeite met generalisatie
- Maak samen keuzes
 - Neem meer tijd
 - Doe minder
 - Laat meer zien
 - Hele kleine stappen
 - Leg uit, bespreek, geef aanwijzingen
 - Vraag om het te laten zien
 - Beloon en stimuleer
 - Begrens
 - Oefen heel veel en betrek het sociale netwerk

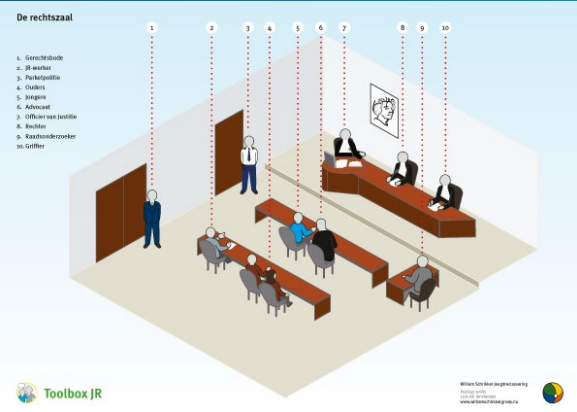
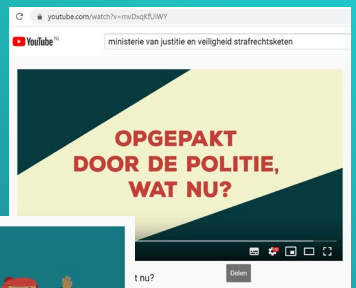

HOE DAN??

- ✓ Sensitiviteit
- ✓ Oppassen voor vooronderstellingen
- ✓ Inlevingsvermogen
- ✓ Onderscheid kunnen maken tussen niet willen/niet kunnen
- ✓

<https://www.hsleiden.nl/lvb-en-risicovolgedrag/onderzoek/handreikingen/index>

DE BASISTOOLS

De Basistool Strafrechteteken is een kaartspel voor veelvoorkomende...

DE RISICOSPIEGEL

De risicospiegel is een tool waarmee je samen met je LVB-klanten hun situatie op de verschillende leefgebieden op een begrijpelijke manier in beeld kunnen brengen. De tool bestaat uit een set kaarten, een spelbord, een routeplanner, een weekplanner en beloningsstickers. De risicospiegel kan zowel voor het advies als voor toezicht gebruikt worden. Door gesprekken met de cliënt te voeren aan de hand van de kaartset, kan getoetst worden hoe het zelfbeeld van de cliënt is en waar verbeterpunten zijn, om zo het recidiverisico te bepalen.

Bij cliënten met een lvb, onder andere....

De risicospiegel is ontwikkeld voor het werken met mensen met een lvb. Er is tegelijkertijd geen reden waarom je hem niet breder in zou kunnen zetten. Sommige reclasseringswerkers gebruiken hem bij vrijwel al hun cliënten. Hoewel je geen specifieke reden hoeft te hebben om met de risicospiegel aan de slag te gaan, kun je bijvoorbeeld de risicospiegel erbij pakken wanneer:

- gesprekken niet zo makkelijk op gang komen
- gesprekken teveel over de dagelijkse besognes gaan
- de focus teveel ligt op wat niet goed gaat en je de cliënt meer zicht wil geven op wat er wel goed gaat
- de cliënt meer structuur in gesprekken nodig heeft
- je meer inzicht in eigen beperking / problemen wil creëren
- je even wat anders wil doen met je cliënt

- je een advies/plan moet maken en lvb enige risicofactor lijkt
- je je cliënt zelf wil laten nadenken over risico's
- je doelen wil opstellen met cliënt die dat zelf moeilijk vindt.
- je de cliënt meer regie/verantwoordelijkheid wil geven in het traject
- je een beeld wil krijgen van de overeenstemming tussen jou en de cliënt

Er kunnen natuurlijk ook redenen zijn waarom je denkt dat de risicospiegel niet geschikt is voor een cliënt. Elke cliënt en situatie is anders, en dit vraagt dus steeds om een afweging. Vul dit echter niet te snel op voorhand in; geef de cliënt de kans om je te verrassen. Het is in ieder geval verstandig ervoor te zorgen dat je de risicospiegel altijd bij de hand hebt.

"Het is eigenlijk bizar hoe vaak cliënten hun verhaal moeten doen. Bij de toezichthouder, bij advies, bij de politie, bij de rechtbank, etc. Als je dan de risicospiegel doet tijdens het toezicht dan scheelt dat in ieder geval al een beetje. Het gaat meer over eigen inzichten, verantwoordelijkheid, wat is problematisch gedrag, zien we daar risico's in, ziet hij daar risico's in. Dat is wel een ander gesprek."

"Als er een hele ernstige agressieproblematiek is doe ik het niet, want dan is het te veel. Of als iemand heel negatief is. Ik heb bijvoorbeeld een cliënt die altijd denkt dat alles maar misgaat en dan kan er veel op groen staan; hij ziet alleen de rode. Dus dan heeft het eigenlijk niet het effect dat ik graag wil."

"Ik merk zelf dat de basistool strafrechteteken echt heel handig is om bij je te hebben in de vroeghulp, omdat we daar steeds meer echt vast jonge gasten hebben die voor het eerst binnen zitten, die hebben geen idee waar ze in beland zijn. En die zit er dan helemaal alleen, dan zie je vaak zulke paniek in die ogen. Ze zijn gewoon terecht echt niet waar in beland zijn geraakt. Zonder die tool praat je wel maar je praat eigenlijk tegen een muur die geen idee heeft waar ik het over heb."

"...was heel mooi, zijn moeder en zij was heel aanwezig in het gesprek over en was charmant. Met die kaartjes de derde persoon waar je even over kan hebben, tacht werd moeder toen de tweede plek gezet."

bij 3RO | pag 11

Hoe herken je een lvb?

Professioneel oordeel

- Leidt meestal tot onderschatting problematiek
- Ervaring / kennismaking met de doelgroep helpt
- Moelijker onder tijdsdruk

Diagnostiek: bijv. WAIS/WISC

‘Een IQ is een getalletje dat het resultaat is van de uitkomst van die bepaalde test op dat bepaalde moment’.

Tellegen (2006)

‘Intelligence is not a single construct and an IQ score has many meanings.’

Frumppkin (2006)

Testkeuze
bepaalt of
iemand
zwakzinnig
is of niet

TABEL 1: INTELLIGENTIENIVEAU OP DE DRIE TESTS CONFORM DSM-IV

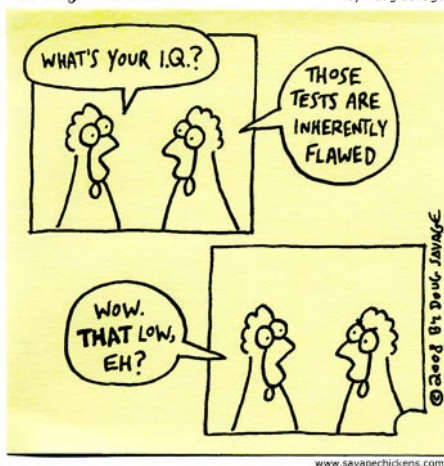
	WAIS-III	GIT2	KAIT
	N	N	N
licht verstandelijk gehandicapt (50/55 - 70)	8	17	29
zwakbegaafd (71 - 84)	20	17	9
beneden gemiddeld (85 - 94)	16	7	7
Gemiddeld (95 - 104)	3	5	3
boven gemiddeld en hoger >104	3	4	2
	50	50	50

TABEL 2: VERSCHILLEN TUSSEN IQ'S BIJ ÉÉN PERSOON IN IQ-PUNTEN

	GEMIDDELD VERSCHIL	SD	T-SCORE	RANGE
GIT2 en WAIS-III	-4,6	8,9	$t = -3.68, df 48$	-23 tot +19
GIT2 en KAIT	4,9	10,6	$t = 3.26, df 49$	-30 tot +30
WAIS-III en KAIT	9,6	8,3	$t = 8.08, df 48$	-25 tot +14

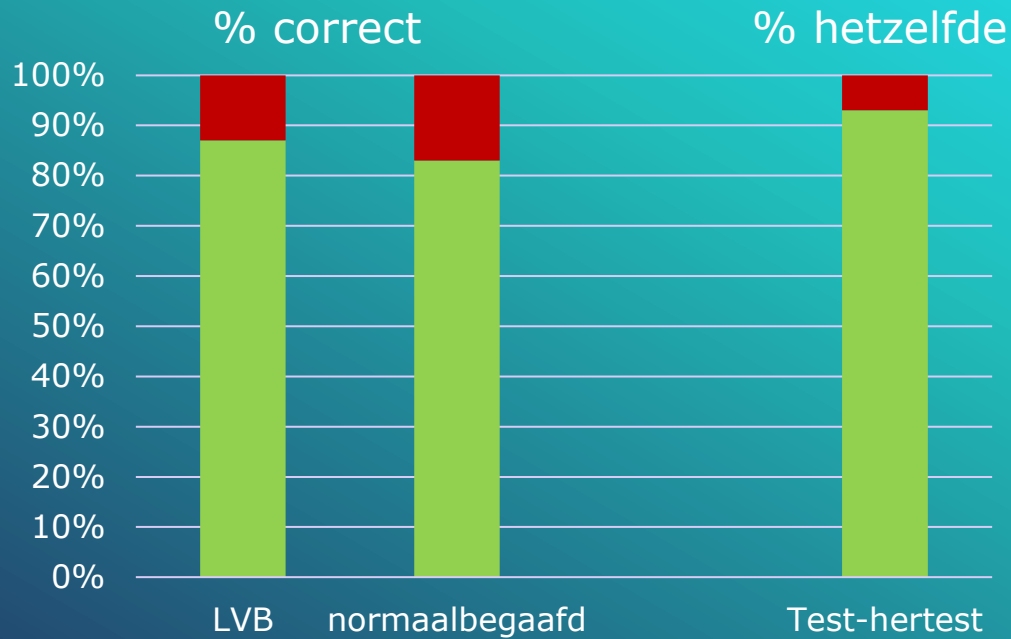
Savage Chickens

by Doug Savage

www.savagechickens.com

Screening: SCIL 18+ / 14-17

MITTLE	TRAUM	ANTWOORDEN (VUL, SET, ANTWOORDEN IN DE DO, RIJ)
1. Overeenkomst tussen twee lijnen die elkaar snijden is een punt. Het punt is de plaats waar de twee lijnen elkaar snijden. Het punt is de plaats waar de twee lijnen elkaar snijden.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— Overal of het punt overeenkomt met de lijn.
2. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— 0 of negatief.
3. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— Overal of het punt overeenkomt met de lijn.
4. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— 0 of negatief.
5. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— Overal of het punt overeenkomt met de lijn.
6. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— 0 of negatief.
7. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— Overal of het punt overeenkomt met de lijn.
8. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— 0 of negatief.
9. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— Overal of het punt overeenkomt met de lijn.
10. Het verschil tussen twee getallen is het verschil tussen de twee getallen. Het verschil is het verschil tussen de twee getallen.	Wat is het verschil tussen twee getallen?	— 0 of negatief.

SCIL 14-17: vergelijkbare betrouwbaarheid met verschillende afkapscores voor 14/15 en 16/17 jaar

Introductiefilm SCIL

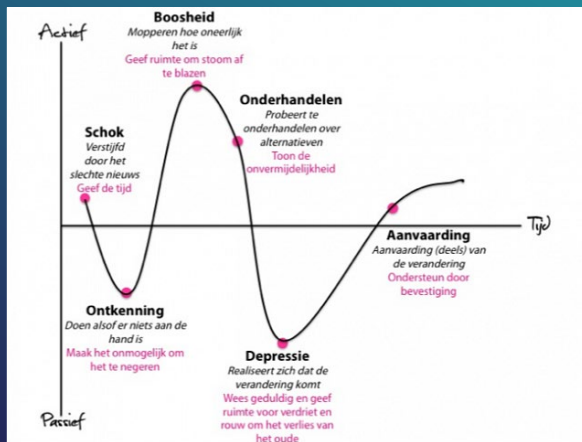

Enkele do's en don'ts

- Lees de vragen letterlijk voor van de vragenlijst
- Geef indien gewenst de toelichting zoals beschreven staat in de donkeroranje kolom links op het opgaveformulier
- Je mag de client niet helpen, ook niet als de vraag niet wordt begrepen
- Schrijf antwoorden zo letterlijk mogelijk op
- Er zit geen tijdslimiet op de vragen
- Er mogen geen kladblaadjes gebruikt worden
- Let op dat client STORM niet mee kan lezen
- Lezen mag ook digitaal zijn
- Rekensommen mogen worden voorgelezen
- Lees- en schrijfo opdrachten worden overgeslagen als client niet kan lezen
- Streep fouten bij lezen meteen aan; pas wel op voor ontmoediging
- Let op aanwezigheid klok

Paused
14:33 / 17:19

Erkenning helpt herkenning, maar..

Project levensgeschiedenissen

- 13 delinquente jongeren met LVB
- 11 verhalen in boek
- analyse van data 13 respondenten
- thema's:
 - Levensgebeurtenissen
 - Eerste delict
 - Criminele carrière
 - Oorzaken
 - Reacties
 - Desistance
 - Hulpverlening en welzijn
 - Toekomstperspectief

kaal.h@hsleiden.nl

<https://www.hsleiden.nl/lvb-en-risicovol-gedrag>